

CAGE PIECE, RAKASTETTUNI

Kirjoitin Esitys-lehteen 3/2009 artikkelin *Ajan tappamisesta*, jossa kirjoitin auki kokemukseni taiwanilais-amerikkalaisen **Tehching Hsieh**'n *One Year Performance 1978-79*:n osittaisesta rekonstruoinnista. Teoksessa Hsieh sulkeutui vuodeksi työtilaansa rakentamansa sellin sisään ja seurasi tiukkoja sääntöjä, jotka kielsivät mm. lukemisen, kirjoittamisen ja kommunikoinnin muiden kanssa. Minä kokeilin samaa kolmen vuorokauden ajan ja yritin samalla uudistaa kritiikki-instituution käytänteitä.

Vuonna 2009 rakastuin Tehching Hsiehin 1970-80-luvuilla tekemiin vuoden mittaisiin teoksiin. Lähimmäs rakastettujani pääsin selaamalla Live Art Development Agencyn samana vuonna julkaisemaa kirjaa *Out of Time*, johon teosten lakoninen estetiikka on kauniisti painettu. Tarvitsin kuitenkin enemmän, halusin työntyä lemmittyni sisään. Päätin yrittää teokseen astumista, tehdä jotain siitä, mitä Hsieh teki. Valitsin *One Year Performance 1978-79* :n, jota kutsutaan lempinimellä *Cage Piece*. Halusin myös ilmaista rakkauttani, eikä edes kolleegoille puhuminen riittänyt vaan mieleni teki julkisesti ylistää häntä. Päätin siis kirjoittaa esityksestä arvion. Teos oli esitetty vuosikymmeniä aikaisemmin, joten se piti rekonstruoida. Ryhdyin mahtipontiseksi ja kehitin uuden kritiikkimuodon, jossa teosta arvioidaan sisältä käsin, tekijän perspektiivistä. Sanotaan tätä *sisäkritiikiksi*, ajattelin.

Taiteilija on vaikea katsoja. Esitystaiteen kentällä suuri osa yleisöstä koostuu tekijöiden kollegoista. He ymmärtävät parhaiten työn haasteet ja metodit; sen mihin taiteilija on pyrkinyt ja miten; missä hän on onnistunut ja missä ei. Taiteilijat ovat usein kriittisimpiä katsojia, he ohjaavat teoksia uudestaan mielessään ja keskustelevat niistä kiivaasti jälkikäteen. Kun tekijä itse ei ole paikalla. Taiteilijoiden kesken puhutaan siitä, kuinka kriittinen palaute on hyödyllisempää kuin kehu. Silti taiteilijan on vaikeaa sanoa toiselle taiteilijalle, mikäli ei pidä tämän teoksesta, ja julkinen kollegiaalinen keskustelu, joka ei käsittele positiivisia teoskokemuksia, herättää paheksuntaa taiteilijakunnassa. Omaan pesään ei saa pissiä, eikä kollegan teosta haukkua.

Samaan aikaan jokainen teos synnyttää hyvin moninaisen katsojakokemusten kirjon. Monia teoksia

sekä vihataan että rakastetaan ja sama katsoja voi vihata ja rakastaa saman teoksen eri osia. Teokset ovat usein kriittisiä puheenvuoroja ja haluavat herättää keskustelua, mutta silti tuon keskustelun odotetaan olevan teoksia kehuva. Miten tätä tilannetta voisi purkaa? Mitä katsojalta, taiteilijakatsojalta ja kriitikkokatsojalta pitäisi odottaa ja mikä heidän vastuunsa on?

Sisäkriitikillä pyrin tutkimaan kysymystä siitä, mitä tekijyys voisi tuoda esitysten kokemiseen ja niistä kirjoittamiseen. Voiko katsojakin olla luova? Voiko kriitikko samaistua tekijän näkökulmaan? Kuinka lähelle teoksia voi mennä niin että kriittinen näkökulma on yhä mahdollinen? Halusin ottaa vakavasti ne massiiviset ehdotukset, joita Hsiehin teokset sisälsivät. Halusin antaa teoksille sen huomion, jonka ne ansaitsivat. Halusin ymmärtää niitä. Halusin taiteellisesti tutkia niiden maailmaa.

Cage Pieceä käsittelevässä jutussani Ajan Tappamisesta (Esitys 3/2009) viittasin siihen, miten Hsiehin mukaan kyseisessä teoksessa taiteilijan ajatteluprosessista tulee taideteos. *Out of Timen* toimittaneen **Adrian Heathfieldin** mukaan aikalaiskriitikot kuitenkin käsittelevät teosta representaationa, sen sijaan että se olisi nähty toteutuksena tai kokemuksena. Minusta teos käytti hyväkseen käänteistä logiikkaa. Kuten kieltämisen teologiaa seuraava mystikko pyrkii kohti jumaluutta luopumalla kaikesta sitä koskevasta käsitteellisestä ajattelusta, Hsieh teki teoksen vuoden kestävästä taiteilijan ajattelusta paljastamatta mitään tuon ajattelun sisällöstä. Teos on pimeyttä ympäröivä kehys. Itsekin mystiikkaan taipuvaisena jouduin kieltämään Hsiehin kieltämyksen ja lähestymään sitä ajattelun kokemusta, jota Hsieh halusi (ei-)esittää. Se tuntui minusta teoksen logiikkaa kunnioittavalta tavalta ottaa siihen kriittinen suhde.

Jokainen teos esittää tekijän ajattelua ja sitä, miten hän ajattelee katsojaa. Tämä koskee koko taidekenttää, mutta on ilmeisempää nykyään, kun osallistavat, kokemukselliset ja immerssiiviset teosmuodot yleistyvät. Tekijät pyrkivät yhä useammin ottamaan katsojan kokemusmaailman ja hänen toimintansa osaksi teoksen materiaalia, mikä tekee kriittisen etäisyyden ottamisesta monimutkaisempaa. Kriitikonkin täytyy ottaa oma kokemusmaailmansa ja toimintansa yhä enemmän osaksi sitä, miten hän teosta kritiikissään käsittelee. Osallistavassa teoksessa kriitikostakin voi tulla teoksen tekijä.

Vastaavasti jokainen katsojakokemus esittää katsojan ajattelua ja sitä, miten hän ajattelee tekijää. Hän yrittää ymmärtää tekijää, joskus hyväntahtoisesti ja sympatisoiden, joskus vihamielisesti ja tahallisen

väärin, joskus neutraaleista lähtöasetelmista. Minä lähestyin Cage Piecea vieteltyinä - pelonsekaisella rakkaudella, odottaen seikkailua teoksen houkuttelevassa maailmassa, haluten asettua muusaksi muusan paikalle.

Kun luen tekstini nyt, se näyttää runolliselta kirjeeltä, niitä minä kirjoitan haluni kohteille. Se on sähköpostin muistia tyhjentäessä vastaan tuleva entiselle rakkaalle kirjoitettu herkkä viesti. Teos on mysteeri, jota kierrän; ruumis, jota katselin ensin ulkoa ja tunnustelin sitten sisältä. Teksti rakentuu teokseksi itsekin, harhailee taiteen ja journalismin välimaastossa, glorifioituna gonzona, joka on tuomittu häviämään kohteelleen kauneudessa ja yrittää paikata puutteitaan artikuloimalla ajatteluaan tarkasti.

Sellaisena se muistuttaa taiteellista tutkimusta. Taiteilijoiden tekemä tutkimus hakeutuu taiteen ja tieteen välitiloihin, taiteilijoiden tekemä journalismi taiteen ja journalismin välitiloihin. Se hakee uusia muotoja, sijoittaa uudelleen vanhoja muotoja, tuo esiin sen että nämä artikkelitkin ovat muotoja. Tekstistä on kirjoitettu niin paljon viisaita itsereflektiivisiä lauseita, että vaikka haluaisin antautua pohdintaan aikakauslehden esityksellisyydestä ja metaforiikasta, lannistun kaanonin edessä. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö tekstikin voi olla esitys, etteikö lehtikin voi olla esitys. Lähimmäksi sitä Esitys-lehti pääsi mielestäni viikon mittaisessa Ajankohtaista-numerossaan ja CD-levyn mittaisessa Aika-numerossaan. *Ajan tappamisestakin* muistuttaa jossain määrin esitystä.

Sen käsiohjelmassa lukisi:

Ajan tappamisesta
- Tehching Hsieh, Cage Piece ja elämä elinkautisena

Verbaalis-ruumiillinen esitys rakkaudesta teokseen

Ensi-ilta Keravalla elokuussa 2009 ja Esitys-lehdessä 3/2009

Teksti: Tuomas Laitinen
Esiintyminen: Tuomas Laitinen ja Jussi Salminen
Toimitus: Pilvi Porkola